

Autoreferat

1. Imię i nazwisko

Orest Semotiuk

2. Posiadane dyplomy, stopnie naukowe lub artystyczne – z podaniem podmiotu nadającego stopień, roku ich uzyskania oraz tytułu rozprawy doktorskiej.

PhD w dziedzinie nauk społecznych, w dyscyplinie nauki o polityce i administracji.

Dyplom ДК No.005381 od 12.01.2000 (protokół No.5-06/1).

Tytuł rozprawy doktorskiej: *Ukraina w procesie politycznym w Europie w latach 1914-1921 (na materiałach ówczesnej prasy niemieckiej i austriackiej) – Україна в політичному процесі Європи 1914-1921 років (за матеріалами німецькомовної преси).*

Lwowski Narodowy Uniwersytet im. Iwana Franki (Ministerstwo Edukacji Ukrainy).

3. Informacja o dotychczasowym zatrudnieniu w jednostkach naukowych lub artystycznych

wrzesień 2021 r. – wrzesień 2023

Profesor nadzwyczajny na Wydziale Dziennikarstwa (Międzyregionalna Akademia Zarządzania Personalem w Kijowie)

Kursy wykładowe: „Ilościowe i jakościowe metody analizy tekstu medialnego” i „Komunikacja wizualna”

listopad 2018 – październik 2021

Profesor nadzwyczajny na Wydziale Nowych Mediów (Lwowski Uniwersytet Narodowy im. Iwana Franki)

Kursy wykładowe: „Mediatyzacja konfliktów zbrojnych” i „Media i propaganda”

wrzesień 2001 – czerwiec 2019

Zastępca kierownika Katedry Lingwistyki Stosowanej, profesor nadzwyczajny (Politechnika Lwowska)

Kursy wykładowe: „Nowoczesne technologie badań lingwistycznych”, „Tłumaczenie ustne (symultaniczne) języka niemieckiego: i „Niemiecki biznesowy”

1998 – 2001

Wykładowca języka niemieckiego, Wydział Języków Obcych, Ukraińska Akademia Druku we Lwowie

1997 – 1998

Bibliotekarz w czytelnicy niemieckiej Lwowskiej Narodowej Biblioteki Naukowej im. Wasyla Stefanyka (Ukraińska Akademia Nauk)

1997 – 1999

Doktorant nauk politycznych, Wydział Nauk Politycznych (Lwowski Narodowy Uniwersytet im. Iwana Franki)

1995 - 1997

Pracownik naukowy w Österreichisches Ost- und Südosteuropa Institut (Austriackim Instytucie Europy Wschodniej i Południowo-Wschodniej, Wiedeń-Lwów)

1993 - 1995

Zastępca kierownika Ukraińsko-Austriackiego Centrum Naukowego Ukraińskiej Akademii Nauk (Wiedeń-Lwów)

Zwracając się z wnioskiem o przeprowadzenie postępowania w sprawie nadania stopnia doktora habilitowanego przedstawiam autoreferat, na który składają się dwie części. W pierwszej prezentuję monografię, która została opublikowana w 2021 roku. W części tej, poprzedzonej wprowadzeniem terminologicznym, prezentuję cel, zadania badawcze, główne ustalenia teoretyczne oraz istotność i nowatorstwo naukowe tematu. Przedstawiam również metodologię badań oraz źródła danych wykorzystanych w monografii. Część tę kończy syntetyczne omówienie wyników przeprowadzonych badań. Na część drugą autoreferatu składa się opis mojej aktywności naukowej – zakres tematyczny publikacji, stypendia i staże zagraniczne po uzyskaniu doktoratu i działalność upowszechniająca naukę. Opisuję również prowadzone przeze mnie projekty badawcze.

Część I

Російсько-українська війна у сучасній політичній карикатурі.

Медіатизація воєнних конфліктів сучасності /Wojna rosyjsko-ukraińska we współczesnych karykaturach politycznych. Mediatyzacja współczesnych konfliktów zbrojnych (Львів-Дрогобич: КОЛО, 2021)

W monografii przeanalizowano procesy mediatyzacji konfliktów zbrojnych we współczesnym humorystycznym dyskursie medialno-politycznym, poziomy ich aktualizacji i funkcje oraz podstawowe teorie humoru, cechy, funkcje i typologię karykatur politycznych jako podstawowej jednostki tego dyskursu oraz jako tekstu multimodalnego. Na podstawie analizy tematu rosyjskiej agresji na Ukrainę w amerykańskich, niemieckich, ukraińskich i rosyjskich karykaturach politycznych udowodniono, że procesy mediatyzacji konfliktów zbrojnych wymagają nowoczesnych podejść metodologicznych oraz połączenia ilościowych i jakościowych metod badawczych. W badaniach wykorzystano metody komputerowej analizy treści, analizy ramowej i multimodalnej analizy dyskursu. Identyfikowano podobieństwa i różnice tych metod w odniesieniu do tekstów multimodalnych.

Wprowadzenie terminologiczne

- 1. Konflikt zbrojny** ma miejsce, gdy dochodzi do konfrontacji zbrojnej między siłami zbrojnymi państw (*międzynarodowy konflikt zbrojny*) lub między władzami rządowymi a zorganizowanymi grupami zbrojnymi lub między takimi grupami w państwie (*niemiędzynarodowy konflikt zbrojny*).
- 2. Wojna hybrydowa**

Zsynchronizowane i skoordynowane użycie przez przeciwnika kompleksu środków politycznych, wojskowych, ekonomicznych, społecznych, informacyjnych oraz tradycyjnych, nieregularnych, terrorystycznych, sabotażowych, kryminalnych metod prowadzenia wojny z udziałem podmiotów państwowych i niepaństwowych. Oznacza to zsynchronizowane wykorzystanie środków dyplomatycznych, wojskowych, humanitarnych, ekonomicznych, technologicznych i informacyjnych do osiągnięcia celów militarnych, a nie pokojowych. Należy podkreślić, że nie istnieje międzynarodowa definicja prawna „wojny hybrydowej”. Oznacza to, że jej uczestnicy działają poza ramami prawnymi. Właściwe jest interpretowanie pojęcia „wojna hybrydowa” jako tzw. *termin parasolowy*, który opisuje wieloaspektowy charakter tego zjawiska i pozwala na kompleksową analizę podejść metodologicznych.

- 3. Mediatyzacja** to termin, który opisuje procesy aktywnego rozpowszechniania komunikacji technicznej w różnych sferach życia społeczno-kulturowego. Główne podejścia do mediatyzacji to: a) mediatyzacja jako zmiana/modyfikacja praktyk komunikacyjnych; b) mediatyzacja jako forma i format; c) mediatyzacja jako adaptacja; d) mediatyzacja jako przełom technologiczny.

Nowe media oferują nowe sposoby i środki, a także nową przestrzeń dla komunikacji. Media stały się tak wszechobecne w naszym życiu. Tworzą one własny świat i konstruują rzeczywistość społeczną. Musimy więc brać pod uwagę ich imperatywy i prawa. Z punktu widzenia teorii systemów medialnych rosnąca rola i władza mediów jako jednego z podsystemów społecznych prowadzi do zmian i restrukturyzacji innych podsystemów społecznych i ich adaptacji do logiki mediów (religia, edukacja, nauka, sport). Materialne, techniczne i technologiczne aspekty mediatyzacji również wymagają odrębnego teoretycznego objaśnienia.

- 4. Humorystyczny dyskurs medialno-polityczny** jest interdyscyplinarnym zjawiskiem hybrydowym, które jest analizowane w multimodalnych tekstach medialnych na poziomie indywidualnym, grupowym i społecznym. Pełni funkcje identyfikacyjne, ideologiczne, kognitywne, emocjonalne, konstruktywne i epistemologiczne oraz wykorzystuje specjalne techniki humorystyczne, które zapewniają realizację tych funkcji.
- 5. Tekst multimodalny (kreolizowany)** to tekst, który zawiera połączenie dwóch lub większej ilości jednostek różnych systemów semiotycznych, które wchodzi w relacje wspólnych powiązań, komplementarności i wzajemnego wpływu, co zapewnia złożony wpływ na adresata.
- 6. Karykatura polityczna** to podstawowa jednostka humorystycznego dyskursu medialno-politycznego, której głównymi cechami są multimodalność, transtekstualność, aktualność, krytyczność i stronniczość, które zapewniają realizację jej głównych funkcji: identyfikacyjnej, ideologicznej, komunikacyjnej, ideologicznej, kognitywno-emocjonalnej, konstruktywnej i epistemologicznej.
- 7. Multimodalna analiza dyskursu** to metoda, której teoretyczną i metodologiczną podstawę opracowano w kilku szkołach naukowych, takich jak: systemowa gramatyka funkcjonalna, semiotyka społeczna, analiza konwersacyjna i krytyczna analiza dyskursu. Wspólną tezą jest interakcja między językiem, sytuacją, w której język jest używany a kontekstem społeczno-kulturowym. Metoda obejmuje analizę wykorzystania różnych modusów w tekście do realizacji dyskursu w określonym kontekście i umożliwia badanie powiązań między procesami tworzenia znaczeń a ich semiotyczną realizacją.

8. Analiza ramowa to multidyscyplinarna metoda badawcza z zakresu nauk społecznych, wykorzystywana do analizy sposobu, w jaki ludzie rozumieją sytuacje i działania. Analiza ramowa analizuje obrazy, stereotypy, metafory, wiadomości, etc. Najbardziej znane definicje pojęcia „**rama**” to „centralna idea organizująca”, „zasady selekcji, podkreślenie i prezentacji oparte na ideach na temat tego, co istnieje, co się dzieje i co ma znaczenie”, „idea, poprzez którą rozwija się debata polityczna”. Klasyczne interpretacje uważają ramy analityczne za semantyczne formaty reprezentacji rzeczywistości i epistemologiczne narzędzia badawcze.

9. Analiza treści. Ta metoda jest stosowana w powtarzalny i systematyczny sposób do badania dokumentów i artefaktów komunikacyjnych, którymi mogą być teksty w różnych formatach, zdjęcia, nagrania audio lub wideo. Ilościowa analiza treści podkreśla znaczenie liczby częstotliwości i analizy statystycznej tych częstotliwości. Rozpoczyna się od sformułowania hipotezy z kodowaniem ustalonym przed rozpoczęciem analizy. Analiza ilościowa przyjmuje podejście dedukcyjne. Analiza jakościowa jest indukcyjna i zaczyna się od otwartych pytań badawczych, w przeciwieństwie do hipotezy. Zajmuje się zawiłościami ukrytych interpretacji, podczas gdy ilościowa analiza koncentruje się na oczywistych znaczeniach. Uznaje również „nakładanie się” jakościowej i ilościowej analizy treści.

Celem monografii jest analiza i opis specyfiki karykatur politycznych jako multimodalnych tekstów oraz ich roli w mediatyzacji konfliktów zbrojnych. Aby osiągnąć ten cel, wykonano następujące **zadania badawcze**:

- 1) Przeprowadzenie systematycznej analizy źródeł teoretycznych w dziedzinie studiów nad konfliktami, studiów medialnych, studiów nad dyskursem, metodologii analizy tekstów multimodalnych, w celu stworzenia aparatu pojęciowego i teoretycznego;
- 2) Opracowanie metodologii badania multimodalnych tekstów medialnych przy użyciu programów do analizy komputerowej, w celu określenia możliwości łączenia metod ilościowych i jakościowych;
- 3) Analiza i opis głównych parametrów pojęć „konflikt zbrojny” i „mediatyzacja”;
- 4) Opis istotnych pojęć „humorystyczny medialny dyskurs polityczny” i „multimodalny tekst medialny”, które są niezbędne do zrozumienia procesów mediatyzacji konfliktów zbrojnych;
- 5) Zidentyfikowanie i opisanie historycznych, funkcjonalnych, typologicznych i dyskursywnych parametrów karykatur politycznych jako multimodalnego tekstu i jednostki humorystycznego dyskursu mediopolitycznego;
- 6) Analiza werbalnych i niewerbalnych środków pragmatycznego wpływu karykatur politycznych jako multimodalnych tekstów medialnych;
- 7) Określenie podobieństw i różnic w relacjonowaniu ukraińsko-rosyjskiego konfliktu zbrojnego w karykaturach politycznych różnych krajów.

W monografii wykorzystano **metody ilościowe i jakościowe**, które pozwoliły na wyczerpującą analizę materiału badawczego oraz wiarygodne i obiektywne wyniki. Do analizy dyskursywnego wymiaru ukraińsko-rosyjskiego konfliktu zbrojnego wykorzystano *komputerową analizę treści* (MAXQDA 2018 Analytics Pro), *multimodalną analizę dyskursu* i *analizę ramową*.

Istotą przedstawionego problemu badawczego stanowiło założenie, iż relacja między „fizycznym” i dyskursywnym wymiarem ukraińsko-rosyjskiego konfliktu zbrojnego jest asymetryczna. W wymiarze „fizycznym” konflikt ma charakter lokalny (Krym, tymczasowo okupowane obszary obwodów Ługańskiego i Donieckiego - w czasie, gdy powstawała ta książka). Dyskursywny wymiar konfliktu realizowany jest na poziomie globalnym, międzypaństwowym (rosyjsko-ukraińskim) i lokalnym (wewnątrz ukraińskim). Dyskursywne rozumienie wydarzeń na różnych poziomach jest odmienne. Aby przeanalizować korelację między „fizycznym” i dyskursywnym wymiarem ukraińsko-rosyjskiego konfliktu zbrojnego a procesami jego mediatyzacji, optymalne jest zastosowanie podejścia interdyscyplinarnego oraz połączenie ilościowych i jakościowych metod badawczych.

Monografia opiera się na **podejściu interdyscyplinarnym**, które umożliwiło połączenie najlepszych praktyk kilku powiązanych ze sobą dyscyplin i ich poszczególnych specjalności: a) *politologia* (badania konfliktów); b) *studia medialne* (relacje medialne z konfliktów zbrojnych, media i propaganda, kultura medialna, mediatyzacja); c) *lingwistyka* (teoria i typologia dyskursu/dyskursu medialnego, interdyscyplinarne studia nad dyskursem medialnym, praktyki dyskursywne, tekst medialny jako podstawowa jednostka dyskursu medialnego, korelacja pojęć „tekst medialny” i „dyskurs medialny”, multimodalność i transtekstualność współczesnych tekstów medialnych, typologia tekstów medialnych); d) *studia nad humorem* (memy internetowe jako nowy typ tekstów multimodalnych, teoria humoru i dyskursu humorystycznego, historyczne i teoretyczne aspekty karykatur politycznych, metody badań nad karykaturami politycznymi).

Baza źródłowa badania składa się z 535 karykatur politycznych (Ukraina, Niemcy, Rosja i Stany Zjednoczone). Materiał został zebrany z wyspecjalizowanych galerii internetowych:

- www.paolo-calleri.de
- www.stuttman-karikaturen.de,
- www.facebook.com/CagleCartoons/
- www.politicalcartoons.com
- www.radiosvoboda.org/media/photogallery

Materiał badawczy był analizowany na trzech poziomach: *reprezentatywnym* (obiekty i osoby w karykaturach), *interakcyjnym* (interakcja między treścią karykatury a odbiorcą) oraz *kompozycyjnym* (układ elementów karykatury).

Okres badawczy: marzec 2014 – luty 2016.

Kontekst społeczny badania tworzyły następujące wydarzenia: aneksja Krymu przez Rosję, zestrzelenie samolotu MH17, szczyt G20 w Brisbane (Australia), wizyta kanclerz Niemiec Angeli Merkel i prezydenta Francji François Hollande'a na Ukrainie, rozmowy pokojowe w Mińsku itp.

Znaczenie tematyki badania wynika z następujących czynników:

- Relacje medialne z konfliktów zbrojnych budzą rosnące zainteresowanie badaczy z różnych dziedzin – politologii, studiów medialnych, lingwistyki stosowanej, kulturoznawstwa, socjologii, psychologii, stosunków międzynarodowych. Pomimo całej różnorodności podejść dyscyplinarnych, istnieje konsensus co do kluczowej roli mediów w procesie zrozumienia zjawiska „konfliktu zbrojnego”. Wynika to z rozwoju globalnej komunikacji i technologii informacyjnych.
- Media mają długofalowy wpływ na społeczno-kulturowy rozwój społeczeństwa. Obecnie żadna instytucja polityczna, społeczna lub kulturalna nie może funkcjonować bez dobrze ugruntowanego systemu komunikacji medialnej. Media są względnie niezależną instytucją społeczną, która kształtuje rzeczywistość społeczno-kulturową.
- Mediatyzacji jako nowej rzeczywistości politycznej i jako procesowi społecznemu, towarzyszy pojawienie się i rozwój nowych hybrydowych technologii medialnych i form komunikacji. To wymaga nowoczesnych podejść metodologicznych.
- Współczesne konflikty zbrojne coraz częściej przybierają formy hybrydowe. Język, informacja, kultura i idee oraz technologie manipulacyjne stają się bronią, a dyskurs medialny jest konfrontacją różnych interpretacji.
- Relacjonowanie rosyjsko-ukraińskiego konfliktu zbrojnego przez pryzmat humorystycznego medialnego dyskursu politycznego i karykatur politycznych jako multimodalnego tekstu medialnego z wykorzystaniem ilościowych i jakościowych metod analizy jest problemem badawczym, który jest słabo rozumiany lub był badany fragmentarycznie w ukraińskiej tradycji nauk humanistycznych.

Nowatorstwo naukowe monografii polega na tym, że:

a. *zaproponowano*

- ✓ interdyscyplinarne podejście do mediatyzacji i analizy dyskursywnego wymiaru konfliktów zbrojnych z wykorzystaniem metod ilościowych i jakościowych, a także komputerowych programów analitycznych;
- ✓ rekomendacje dla rozwoju holistycznej koncepcji studiów nad dyskursem opartej na „pragmatyzmie konceptualnym”, uwzględniającej podejścia metodologiczne różnych dyscyplin oraz specyfikę konkretnego przedmiotu analizy;
- ✓ autorską definicję karykatury politycznej jako podstawowej jednostki humorystycznego dyskursu medialno-politycznego;

b. *doprecyzowano i uzupełniono*

- ✓ aparat terminologiczny studiów nad dyskursem o pojęcie humorystycznego dyskursu medialno-politycznego (HDMP), który definiowany jest jako interdyskursywne zjawisko hybrydowe, aktualizujące się w multimodalnych tekstach medialnych na poziomie indywidualnym, grupowym i społecznym;
- ✓ korelację między pojęciami „tekst multimodalny” i „tekst kreolizowany”;
- ✓ korelację pojęć „multimodalność” i „multimedialność”;
- ✓ korelację pojęć „intertekstualność”, „transtekstualność” i „zjawisko precedensowe” w odniesieniu do karykatur politycznych jako multimodalnych tekstów, z uwzględnieniem ich interdyscyplinarnego

charakteru jako podstawowej jednostki humorystycznego dyskursu medialno-politycznego i jego interdyskursywności;

c. rozwijano

- ✓ teorię multimodalności jako podstawę analizy humorystycznego dyskursu medialno-politycznego i karykatury politycznej jako tekstu multimodalnego i podstawowej jednostki tego dyskursu;
- ✓ teorię transtekstualności J. Genetta do analizy typowych cech karykatury politycznej.

Struktura monografii

Monografia (344 stron) składa się z wykazu skrótów, przedmowy, wstępu, czterech rozdziałów, wniosków, bibliografii (488 pozycji, w tym 358 w języku niemieckim i angielskim) oraz indeksu przedmiotowego. Monografia zawiera 147 ilustracji.

W pierwszym rozdziale **„Teoretyczne i metodologiczne podstawy badania”** przeanalizowano konceptualizację pojęć „konflikt”, „wojna”, „wojna hybrydowa” i relacje między nimi, główne typologie wojen i konfliktów zbrojnych oraz zidentyfikowano główne kryteria leżące u podstaw tych typologii. Przeanalizowano poziomy interpretacji konfliktów zbrojnych w mediach, przeprowadzono kompleksową analizę pojęcia „mediatyzacja”, przeanalizowano korelację między pojęciami „dyskurs medialny” i „tekst medialny” oraz ich główne interpretacje, zidentyfikowano główne cechy, typologię i funkcje dyskursu medialnego oraz opisano główne parametry tekstu medialnego jako centralnej kategorii dyskursu medialnego.

Podrozdział 1.1 *Konceptualizacja pojęć „konflikt zbrojny”, „wojna”, „wojna hybrydowa”* przedstawia cechy terminologiczne, typologiczne i znaczeniowe tych pojęć, które są przedmiotem analizy w różnych dyscyplinach. Podrozdział 1.2. *Przedstawienie konfliktów zbrojnych w mediach: poziomy interpretacji* prezentuje główne podejścia do analizy konfliktów zbrojnych w mediach. Uzasadnia teoretyczne zmiany w technikach prezentacji informacji, potrzebę dyskursywnego zrozumienia konfliktów zbrojnych i tworzenia programów do analizy dyskursu medialnego w ogóle, a tekstów medialnych w szczególności. Podrozdział 1.3. *Mediatyzacja: dyskursywne rozumienie i konstruowanie rzeczywistości* analizuje główne podejścia do mediatyzacji, historię jej powstania i obecny rozwój tego zjawiska. W podrozdziale 1.4. *Dyskurs medialny i teksty medialne: korelacja pojęć* przeanalizowano cechy pojęć „dyskurs medialny” i „tekst medialny” oraz ich główne interpretacje, opisano typologie i funkcje dyskursu medialnego, zidentyfikowano główne parametry tekstu medialnego jako centralnej kategorii dyskursu medialnego oraz przeanalizowano typologiczne i terminologiczne aspekty tekstów multimodalnych.

Rozdział drugi **„Karykatura polityczna jako jednostka humorystycznego medialnego dyskursu politycznego: aspekty historyczne, funkcjonalne, typologiczne i pragmatyczne”**. Przeanalizowane zostały filozoficzne, psychologiczne i lingwistyczne teorie humoru, podstawowe cechy karykatur politycznych jako głównej jednostki humorystycznego medialnego dyskursu politycznego oraz główne definicje i typologie.

Podrozdział 2.1 *Teorie humoru i humorystyczny medialny dyskurs polityczny: poziomy realizacji* opisuje autorską koncepcję „humorystycznego medialnego dyskursu politycznego” i poziomy jego realizacji. Pojęcie humoru jest jednym ze społeczno-kulturowych i językowo-kulturowych uniwersaliów, ale jego postrzeganie jest odmienne w różnych kulturach i kształtowane przez czynniki psychologiczne, demograficzne, płeć i wiek. Te różnice w postrzeganiu są uwarunkowane kulturowo i zależą od komicznej intencji autora humorystycznego tekstu. Podrozdziały 2.2 *Historia karykatur politycznych*, 2.3 *Karykatury polityczne: definicja, główne cechy i funkcje* oraz 2.4 *Typologia karykatur* przedstawiają główne etapy historycznego rozwoju karykatur politycznych w krajach europejskich, w tym na Ukrainie, identyfikują główne cechy i funkcje, analizując definicje karykatur politycznych jako zjawiska interdyscyplinarnego, opisują główne typologie karykatur i kryteria leżące u ich podstaw, a także środki osiągania efektu komicznego karykatury, które obejmują multimodalność i transtekstualność

Trzeci rozdział **„Jakościowe i ilościowe metody badania karykatur politycznych”**, zawiera ogólny przegląd prac zagranicznych i ukraińskich badaczy.

Podrozdział 3.1 *Ogólny przegląd metod: teoria i przykłady zastosowania* opisuje główne metody analizy karykatur politycznych stosowane przez zagranicznych i ukraińskich badaczy: analizę interakcji elementów werbalnych i niewerbalnych, paralele historyczne, odzwierciedlenie programu, procesy kształtowania tożsamości, walkę ideologiczną, metafory wizualne, zjawiska precedensowe i strategie komunikacyjne. Autorzy wykorzystują zarówno jakościowe, jak i ilościowe metody językoznawstwa kognitywnego, komunikacyjnego, politycznego, dyskursywnego, medioznawstwa i historii sztuki, w tym multimodalną analizę dyskursu, analizę semiotyczną, analizę treści, analizę ramową, analizę dokumentów, analizę retoryczną i narracyjną.

Podrozdział 3.2 *Komputerowa analiza treści* opisuje główne etapy i operacje komputerowej analizy treści. Podrozdział 3.3 *Multimodalna analiza dyskursu* opisuje podstawowe pojęcia i podstawy metodologiczne tego podejścia, które opierają się na osiągnięciach systemowej gramatyki funkcjonalnej, semiotyki społecznej, analizy konwersacyjnej i krytycznej analizy dyskursu.

Podrozdział 3.4 *Komputerowa analiza treści i Multimodalna analiza dyskursu: główne różnice i podobieństwa* analizuje podobieństwa i różnice między komputerową analizą treści a multimodalną analizą dyskursu. Podrozdział 3.5 *Analiza ramowa* prezentuje główne podejścia do definicji „ramy” i „ramy wizualnej”, opisuje poziomy ich analizy i główne obszary zastosowania tej metody.

Rozdział czwarty **„Rosyjsko-ukraiński konflikt zbrojny w karykaturach politycznych: wyniki analizy lingwistycznej mediów”** przedstawia wyniki analizy materiału badawczego (535 karykatur politycznych), opisuje główne procedury i poziomy komputerowej analizy treści, multimodalnej analizy dyskursu i analizy ramowej. Rozdział zawiera tabele, wykresy i diagramy ilustrujące etapy analizy lingwistycznej materiału badawczego przy użyciu metod ilościowych i jakościowych.

Metodologia

Biorąc pod uwagę obszerny rozmiar korpusu badawczego i złożony charakter analizy, w programie MAXQDA Analytics Pro 2018 utworzono trzy systemy kategorii, zgodnie z poziomami przeprowadzonych badań. **Pierwszy system** obejmuje **kategorie formalne**: *typ karykatury* (z subkodami „karykatura indywidualna”, „karykatura grupowa”, „bezosobowa karykatura”, „karykatura hybrydowa”); *karykatura z tekstem*, *karykatura bez tekstu* oraz **kategorie treści** *uczestnicy konfliktu* (z subkodami „kraje”, „osoby”, „instytucje”, „DRL”, „LRL”), *przebieg konfliktu* (z subkodami „aneksja Krymu”, „rosyjski konwój »humanitarny«”, „katastrofa MH17”, „dostawa amerykańskiej broni na Ukrainę”, „wizyta A. Merkel i F. Hollanda na Ukrainie”, „szczyty G20 i G7”, „MSC” (Monachijska Konferencja Bezpieczeństwa), „porozumienia mińskie”), *kontekst konfliktu* (z subkodami „rosyjska agresja na Kaukazie”, „odrodzenie zimnej wojny”, „globalne kryzysy”), *konsekwencje konfliktu* (z subkodami „sankcje”, „zubożenie ludności Ukrainy”). **Drugi system** kategorii zawiera tylko kategorie treści *techniki humorystyczne* (z subkodami: „zawłaszczenie”, „narracja”, „satyra”, „przebranie”, „gra słów z obrazem”, „hiperbola”, „sprzeczność”, „zmiana”, „zastąpienie”, „skojarzenie”) oraz *poziomy komunikacji* (z subkodami „onomatopeja”, „wstawki”, „komunikacja wewnętrzna”, „komunikacja bezpośrednia”). **Trzeci system** obejmuje kategorię treści *ramy* (z subkodami „agresja”, „odpowiedzialność”, „konsekwencje ekonomiczne”, „walka”, „gra”, „agresja + odpowiedzialność”, „odpowiedzialność + walka”, „odpowiedzialność + konsekwencje ekonomiczne”).

Wyniki badań

Na **pierwszym etapie** komputerowej analizy treści przeprowadzono **analizę ilościową kategorii formalnych**. W próbie badawczej (535 karykatur politycznych) większość karykatur zawiera tekst (83,2%). Liczba karykatur bez tekstu jest prawie pięciokrotnie mniejsza (16,8%). Potwierdza to tezę, że karykatura jest tekstem multimodalnym, który realizuje swój cel komunikacyjny za pomocą środków werbalnych i niewerbalnych. Jeśli chodzi o częstotliwość występowania różnych typów karykatur w analizowanym korpusie, najczęstszym typem jest „karykatura hybrydowa” (37,4%). Łączy ona różne środki werbalne i niewerbalne stosowane w pierwszych trzech typach karykatur. Drugim najczęściej występującym typem jest „indywidualna karykatura” (35%). Sugeruje to, że współczesna polityka jest w dużej mierze spersonalizowana, a większość państw i wydarzeń w umysłach rysowników i czytelników/widzów jest utożsamiana z przywódcami tych państw lub wydarzeniami, w których uczestniczą lub mają na nie wpływ. Typ „bezosobowej karykatury” jest trzecim najczęściej występującym (17%). Tutaj nie ma wizerunków ludzi, a rysownicy często używają różnych symboli, przedstawiając pewne wydarzenia, kraje lub komentując działania ich przywódców: symbole narodowe, wizerunki przedmiotów, wizerunki zwierząt, które w umysłach odbiorców personifikują te wydarzenia, kraje lub ich przywódców. Najrzadziej występującym typem w naszej próbie jest „karykatura grupowa” (10,7%).

Na **drugim etapie** komputerowej analizy treści przeprowadzono **analizę ilościową kategorii treści**. Większość karykatur w próbie badawczej należy do kategorii „Przebieg konfliktu” (237) i „Uczestnicy konfliktu” (226). Kategorie „Konsekwencje” i „Kontekst” są reprezentowane przez mniejszą liczbę rysunków (odpowiednio 57 i 15). Wskazuje to, że w przedstawianiu ukraińsko-rosyjskiego konfliktu zbrojnego rysownicy koncentrują się na jego głównych etapach i aktorach. Ponadto w kategoriach „Przebieg

konfliktu” i „Uczestnicy konfliktu” przeważają karykatury z tekstem, podczas gdy w kategoriach „Kontekst” i „Konsekwencje” w ogóle nie ma karykatur bez tekstu.

Na **trzecim etapie** przeanalizowano **rozkład ilościowy różnych typów karykatur w kategoriach treści**. W prawie wszystkich kategoriach treści (z wyjątkiem kategorii „Kontekst”) najczęstszym rodzajem karykatur jest typ „hybrydowy” (200). Łączy on różne werbalne i niewerbalne środki używane w pierwszych trzech typach karykatur. Drugim najczęstszym typem jest „indywidualna karykatura” (187). Trzecim najczęściej występującym typem jest „karykatura bezosobowa”, która nie przedstawia ludzi i wykorzystuje różne symbole (91). Czwartym najczęstszym typem jest „karykatura grupowa” (57 rysunków).

Na **czwartym etapie** przeprowadzono **analizę ilościową rozkładu różnych typów karykatur w podkategoriach każdej z kategorii treści**.

W kategorii „Uczestnicy” (226 karykatur) dominują karykatury z tekstem. Największa liczba karykatur jest reprezentowana w podkategorii „Osoby” (160). Karykatury w tej podkategorii przedstawiają W. Putina, P. Poroszenkę, B. Obamę, A. Merkel, J. Stalina i A. Hitlera. Najczęstszym wizerunkiem jest prezydent Rosji W. Putin (105 karykatur), który często jest przedstawiany obok Hitlera lub Stalina. Podkategoria „Instytucje” jest najrzadziej reprezentowana (5 karykatur). Wśród instytucji symbolicznie przedstawionych w karykaturach znajdują się UE, NATO i Gazprom. W podkategorii „Kraje” znajduje się 46 karykatur (wizerunki Ukrainy, USA i Rosji). Co się tyczy ogólnego rozkładu różnych typów karykatur w kategorii „Uczestnicy”, to dominuje tu karykatura hybrydowa. Jeśli chodzi o rozkład różnych typów karykatur w poszczególnych podkategoriach, to podkategoria „Osoby” jest zdominowana przez typ „karykatura indywidualna” (52,5%), a następnie typ hybrydowy (41,9%). W podkategorii „Kraje” dominuje karykatura hybrydowa (54,3%) i bezosobowa (32,6%). W podkategorii „Instytucje” najczęściej występuje typ hybrydowy (60%) i bezosobowa karykatura (40%). W podkategorii „DNR-LNR” obecne są wszystkie typy karykatur, ale dominuje również typ „karykatura hybrydowa” (46,7%). Udział karykatur indywidualnych (26,7%) i grupowych (20%) jest mniej więcej równy. Najrzadziej w tej podkategorii występuje typ „karykatury bezosobowej” (6,7%).

Kategoria „Przebieg” zawiera największą liczbę rysunków (237) i jest podzielona na 8 podkategorii, które opisują początek i rozwój ukraińsko-rosyjskiego konfliktu zbrojnego w porządku chronologicznym. Większość karykatur w tej kategorii zawiera tekst (207). Największą liczbę karykatur reprezentują podkategorie „Aneksja Krymu” (62 karykatury) i „Mińsk” (86 karykatur). Jak widać, rysownicy skupiają swoją uwagę na wydarzeniach, które naruszają prawo międzynarodowe (aneksja Krymu) lub są związane z próbami rozwiązania konfliktu przez aktorów politycznych zgodnie z prawem międzynarodowym (porozumienia mińskie). Jeśli chodzi o ogólny rozkład różnych typów karykatur w kategorii „Przebieg”, dominują karykatury indywidualne. Ilościowa i jakościowa analiza treści tej kategorii i jej podkategorii wykazała, że; a) rysownicy koncentrują swoją uwagę na wydarzeniach, które naruszają prawo międzynarodowe (aneksja Krymu) lub są związane z próbami zachodnich przywódców politycznych rozwiązania konfliktu ukraińsko-rosyjskiego zgodnie z prawem międzynarodowym (porozumienia mińskie); b) najczęstszymi typami są „karykatura indywidualna” i „karykatura hybrydowa”. O raz kolejny potwierdziła się zatem teza o spersonalizowanym charakterze współczesnej polityki międzynarodowej i

wielowymiarowym charakterze karykatur politycznych. Jednocześnie udział różnych typów karykatur w poszczególnych podkategoriach jest zróżnicowany.

W kategorii „Kontekst” znajduje się 15 karykatur, wszystkie z tekstem. Większość z nich znajduje się w podkategorii „globalne kryzysy” (13). Przedstawiając ukraińsko-rosyjski konflikt zbrojny, rysownicy najczęściej przedstawiają go w kontekście innych globalnych kryzysów: wojen w Syrii, Kosowie, Afganistanie, Iraku, Strefie Gazy, wojny z organizacją terrorystyczną Państwo Islamskie, kryzysu gospodarczego w Grecji, napływu uchodźców do UE, rozprzestrzeniania się wirusa Ebola, a także interpretują go jako kontynuację rosyjskiej agresji na Kaukazie (Abchazja, Czeczenia, Osetia Północna). Pod względem proporcji różnych rodzajów karykatur w tej kategorii, to najczęstsza jest karykatura bezosobowa (46,7%). Udział karykatur indywidualnych i grupowych jest taki sam (20%).

Najczęstszymi symbolami w bezosobowych karykaturach są obrazy śmierci z kosą, krwi, ognia/pożaru i zniszczonej drogi. W odniesieniu do karykatur grupowych, najczęstsze obrazy w kategorii „Kontekst” przedstawiają typowych obywateli UE oglądających telewizję i komentujących rosyjsko-ukraiński konflikt zbrojny, ubolewających nad stratami gospodarczymi i pogorszeniem własnej sytuacji. Ilościowa analiza treści kategorii „Kontekst” i jej podkategorii wykazała więc, że najczęstszym typem karykatury jest karykatura bezosobowa, w której konflikt ukraińsko-rosyjski jest przedstawiany za pomocą różnych symboli i „osadzony” w kontekście międzynarodowym. W kategorii „Konsekwencje” (57 karykatur) znajdują się dwie podkategorie: „sankcje wobec Rosji” i „zubożenie ludności Ukrainy”. Największą liczbę karykatur reprezentuje podkategoria „Sankcje” (53 karykatury, wszystkie z tekstem).

Komputerowa analiza treści wykazała, że:

1. W próbie dominują komiksy z tekstem (83,2%). Karykatura polityczna jako tekst multimodalny realizuje swój cel komunikacyjny nie tylko za pomocą środków niewerbalnych, ale także werbalnych, które wzmacniają lub uzupełniają wizualny „przekaz” karykatury.
2. Spośród czterech głównych typów karykatur politycznych najczęściej występują karykatury hybrydowe (37,4%) i indywidualne (35%). Karykatury polityczne realizują swoje funkcje poprzez wykorzystanie środków wizualnych (wizerunków ludzi, typowych przedstawicieli warstw społecznych lub sił politycznych, budynków, zwierząt, symboli narodowych itp.). Ponadto znaczny odsetek indywidualnych karykatur wskazuje, że współczesna polityka jest dość spersonalizowana, a karykaturzyści obarczają konkretne postacie polityczne odpowiedzialnością za określone wydarzenia w polityce międzynarodowej lub krajowej.
3. W analizowanym korpusie większość karykatur należy do kategorii „Przebieg” (44,2%) i „Uczestnicy” (42,2%). Przedstawiając ukraińsko-rosyjski konflikt zbrojny, rysownicy koncentrują się na głównych etapach konfliktu i jego aktorach, a mniej interesują się jego kontekstem i konsekwencjami.

Multimodalna analiza dyskursu została przeprowadzona na trzech poziomach: 1) **technik humorystycznych** (środków, które tworzą efekt komiczny karykatury i znane są jako „joke techniques” w fachowej literaturze anglojęzycznej lub jako „Witztechniken” w publikacjach niemieckojęzycznych), 2) **interakcji werbalnej** między autorem

karykatury a jej odbiorcą oraz 3) **roli elementów tekstowych i metafor wizualnych** w karykaturze.

Analizę tę przeprowadzono w odrębnych kategoriach utworzonych na potrzeby komputerowej analizy treści, której wyniki opisano w poprzednim akapicie. Do analizy wykorzystano program MAXQDA Analytics Pro 2018, który zapewnia opcje zarówno analizy ilościowej, jak i jakościowej. Granice pomiędzy poszczególnymi technikami humorystycznymi są bardzo rozmyte. Do najczęstszych technik, które zidentyfikowano w trakcie analizy, należą: „maskowanie” (27,4%), „satyra” (23,4%) i „sprzeczność” (14%). Kilka technik może nakładać się na siebie lub występować w różnych kombinacjach w jednej karykaturze politycznej.

Jeśli chodzi o ilościowy rozkład elementów werbalnych w karykaturach, najczęstsze są „wstawki” (60,8%) i „chmurki tekstowe” (24,6%). Rzadziej występują „belki dolne” (7,6%). Taki sam odsetek (3,2%) „belek górnych” i „onomatopei” (3,2%). Wstawki odgrywają rolę markerów geograficznych, osobistych lub instytucjonalnych. Chmurki tekstowe tworzą humorystyczny efekt, komentując lub wyjaśniając wizualny element karykatury lub kontrastując z nim. Ponadto elementy werbalne (głównie belki dolne i górne lub chmurki tekstowe) w niektórych karykaturach aktualizują idiomy lub frazeologizmy.

W kategoriach „Kontekst” i „Konsekwencje”, podobnie jak w całym korpusie, najczęściej stosowanymi technikami są „maskowanie” (odpowiednio 40,0% i 32,4%) oraz satyra (20% i 25,5%). Techniki te w kategorii „Kontekst” są reprezentowane przez różne metaforyczne i stereotypowe scenariusze, a także różne symbole. Najczęstsze scenariusze metaforyczne obejmują: RELIGIA, SPORT, DROGA. Symbole obejmują śmierć, krew, krzyż, barwy narodowe, zwierzęta. Kategoria ta obejmuje również technikę „mieszania”, gdy dwa scenariusze – metaforyczny i stereotypowy – nakładają się na siebie. Jak już wspomniano, w karykaturach z kategorii „Konsekwencje” również dominuje maskowanie i satyra. Następujące stereotypowe, metaforyczne i mieszane scenariusze zapewniają przebranie w podkategorii „Sankcje”: DOSTAWA GAZU, WOJNA, USŁUGI, KOMUNIKACJA, SPORT, GRA, KONFERENCJA, WAKACJE, POSKRAMIANIE ZWIERZĄT, BAR, RESTAURACJA, ŻYWIENIE, KONKURS, CZYTANIE GAZETY oraz symbole: rura gazowa, zawór gazowy, niedźwiedź, nożyczki, smycz, pułapka na myszy, rekin, broń. Karykatury w tej podkategorii przedstawiają prezydenta Rosji przy użyciu następujących metafor wizualnych: WŁAŚCICIEL GAZOCIĄGU, KIEROWCA CZOŁGU, KUPIEC, WILK, ZŁODZIEJ, BAŁWAN, SZTANGISTA, NIEDŹWIEDŹ.

W kategorii „Uczestnicy” częstotliwość stosowania niektórych technik humorystycznych jest różna. W podkategoriiach „DNR-LNR” i „Instytucje” dominuje satyra (23,8% i 40%), podczas gdy w podkategoriiach „Kraje” i „Osoby” – przebranie (47,4% i 21,5%). Udział „przebrania” i „satiry” w podkategorii „Instytucje” jest taki sam (40%). Udział innych technik w podkategoriiach jest różny. W podkategorii „DNR-LNR” udział „satiry” i „gry tekstowo-obrazkowej” jest taki sam (23,8%). To samo dotyczy technik „skojarzenia” i „parodia” (14,3%). W podkategorii „Osoby” technika „sprzeczności” znajduje się na trzecim miejscu (15%). W podkategorii „Kraje” drugie i trzecie miejsce dzielą techniki parodii i hiperboli (odpowiednio 15,8% i 11,8%). Karykatury z podkategorii „DNR-LNR” przedstawiają nie tylko ich typowych przedstawicieli, ale także przywódców tych pseudo republik i prezydenta Rosji, którzy są przedstawiani obok siebie w większości karykatur. Karykatury w tej podkategorii

zawierają metafory: TRUMNA, WIĘZIENIE, OBÓZ KONCENTRACYJNY, PSY, PUTIN SPRZĄTACZ, PUTIN KRUK, PUTIN ŚMIERĆ. Najczęstszymi technikami w podkategorii „Osoby” są „przebranie” i „satyra”, które są połączone ze „skojarzeniem” i „sprzecznością”. Oprócz metaforycznych scenariuszy SPORT i HISTORIA, podkategoria „Kraje” zawiera następujące metaforyczne i stereotypowe scenariusze: ZAWOD, FILM, DOM, BAJKA, GRA, ZACHOWANIE CZŁOWIEKA, ZACHOWANIE ZWIERZĘCIA, TRANSPORT.

Spośród 140 karykatur należących do podkategorii „Osoby”, 123 zawierają wizerunki prezydenta Rosji. Metafory wizualne użyte w karykaturach Putina obejmują: SKRZYPEK, RZEŹNIK, SPORTOWIEC, KING KONG, CHULIGAN, TERRORYSTA, BANDYTA, DZIKUS, PASAŻER SAMOLOTU, KIEROWCA CZOŁGU, KIEROWCA KOPARKI, SZACHISTA, KŁUSOWNIK, OSZUST, CAR, BÓG, KUCHARZ, WŁAŚCICIEL PSA, OPERATOR ZABAWKI NA PILOTA, LALKARZ, ZŁODZIEJ, PSYCHOL, PRZESTĘPCA. Rosyjski prezydent jest często przedstawiany obok Hitlera lub Stalina, jako właściciel marionetek, nad którymi stracił kontrolę, lub nagi do pasa w spodniach maskujących.

W podkategoriach kategorii „Przebieg” nie można wyróżnić najczęstszej techniki humorystycznej wspólnej dla nich wszystkich. Jeśli w podkategoriach „Katastrofa MH 17”, „Rosyjski konwój humanitarny” i „Wizyta A. Merkel i F. Olanda na Ukrainie” najczęstszą techniką jest „satyra” (odpowiednio 41,3%, 34,6%, 34,1%), a w podkategoriach „MSC”, „G7/G20” i „amerykańskie dostawy broni na Ukrainę” dominuje technika „sprzeczności” (30% i 35,3%). Podkategorie „Krym” i „Mińsk” mają największy udział „maskowanie” (odpowiednio 31,8% i 27,8%). Drugie miejsce w podkategoriach zajmują takie techniki jak „satyra”, „maskowanie” i „sprzeczność”. Trzecimi najczęściej występującymi typami w różnych kategoriach są odpowiednio „maskowanie”, „sprzeczność”, „parodia” i „gra tekstu z obrazem”. W karykaturach podkategorii „Krym” i „Mińsk” dominuje humorystyczna technika „maskowanie” (31,8% i 27,8%). Występują tu stereotypowe i metaforyczne scenariusze, metafory i symbole. Główne scenariusze w karykaturach przedstawiających aneksję Krymu obejmują stereotypowe (HISTORIA, RESTAURACJA/BAR, ZACHOWANIE ZWIERZĄT, NEGOCJACJE, REFERENDUM), metaforyczne (WOJNA, PRZESTĘPSTWO, POZNANIE, SKLEP/ZAKUPY, WAKACJE, CYRK, BAJKA, DOM/RODZINA, TEATR/TEATR LALEK, TRANSPORT, SPORT, MAŁŻEŃSTWO, GRA, FILM, OGRODNICTWO). Warto zwrócić uwagę na następujące metafory: PUTIN=CAR, PUTIN=LIS, PUTIN=OJCIEC, PUTIN=KIEROWCA CZOŁGU, PUTIN=BANDYTA, PUTIN=CYRKOWIEC, PUTIN=ATLETA, PUTIN=PINOKIO, PUTIN=LALKARZ, PUTIN=OGRODNIK. Jeśli chodzi o metafory i symbole odnoszące się do Krymu, najczęstsze z nich to KRYM=ŻYWIENIE (stek, ciasto) i KRYM=WINO/SZAMPAN.

Wśród innych metafor: KRYM=RYBA, KRYM=UL, które łączą się w karykaturach z wizerunkiem niedźwiedzia, który już delektuje się lub chce się delektować miodem z ula lub jedzeniem ryb. Karykatury w tej podkategorii obejmują postacie zwierząt (niedźwiedź/łapa niedźwiedzia, kot, ryba, stonka ziemniaczana), a także symbole wojskowe (but wojskowy, czołg, żołnierze, granat, karabin szturmowy), które najczęściej występują w karykaturach przedstawiających tzw. referendum w sprawie przystąpienia Krymu do Rosji. Ponadto karykatury w tej podkategorii zawierają symbole quasi-narodowe (Wstęga św. Jerzego) i narodowe istniejących (Ukraina, Rosja) lub już nieistniejących (ZSRR) państw (flagi, sierp i młot, czerwona gwiazda).

W podkategorii „Mińsk” najczęstszą techniką humorystyczną jest „maskowanie”, które jest realizowane poprzez stereotypowe (NEGOCJACJE, WOJNA, ZACHOWANIE LUDZI) i metaforyczne scenariusze: ŚWIĘTO, BAJKA, GRA, DOM, FILM, KUCHNIA. Wśród polityków, których wizerunki znalazły się w tej podkategorii są: P. Poroszenko, A. Łukaszenko, A. Merkel, F. Hollande, F. Steinmeier, W. Putin. Większość z nich jest przedstawiana w znanym kontekście (przy stole negocjacyjnym lub podczas konferencji). Oprócz powyższych scenariuszy i metafor, kreskówki w tej podkategorii zawierają symbole. Najczęstsze z nich to gołąbek pokoju, gałązka oliwna i stół negocjacyjny, które są połączone ze sobą w większości karykatur. Inne symbole to: zwierzęta (wilki, niedźwiedź, żółw, jastrząb, kurczak), narodowe (flagi Ukrainy i Rosji), wojskowe (czołgi, broń, hełm żołnierza, bomba), papier toaletowy, jajko, śmierć. Głównym przesłaniem karykatur w podkategorii „Mińsk” jest nieskuteczność porozumienia mińskiego, niechęć Putina do przestrzegania porozumień, jego agresywność wobec innych negocjatorów, zwlekanie Zachodu oraz nieproporcjonalne wyniki porozumienia pokojowego do wysiłków włożonych w jego przygotowanie. Podsumowując **wyniki multimodalnej analizy** karykatur poświęconych rosyjsko-ukraińskiemu konfliktowi zbrojnemu, stwierdzono, że:

- a. Interakcja elementów werbalnych i niewerbalnych oraz technik humorystycznych zapewnia holistyczne postrzeganie karykatury i realizację jej celu komunikacyjnego.
- b. Jakościowy i ilościowy rozkład metaforycznych scenariuszy, metafor i symboli w karykaturach należących do różnych kategorii treści zależy bezpośrednio od istotnych cech wydarzenia, kraju lub osoby. Symbole i metafory wizualne w karykaturach są zwykle używane w połączeniu. Na przykład tak zwany „konwój humanitarny” Federacji Rosyjskiej jest przedstawiony w karykaturach jako koń trojański lub wilk w owczej skórze, Krym jest przedstawiany jako butelka wina lub kawałek mięsa, bojownicy DNR/LNR jako psy i marionetki Putina, antyrosyjskie sankcje były najpierw przedstawiane jako nieskuteczne i szkodliwe dla UE i USA, a później coraz bardziej namacalne. W przedstawieniach rosyjskiego prezydenta Putina dominują wizualne metafory o negatywnych konotacjach, jest on często przedstawiany jako spadkobierca Hitlera i Stalina.
- c. Niektóre podkategorie lub kategorie treści są zdominowane przez tę samą metaforę wizualną, metaforyczny scenariusz lub symbol (symbole), które najdokładniej oddają istotę wydarzenia lub stosunek rysownika do niego, a także do instytucji, krajów lub osób przedstawionych w karykaturach.

Kolejnym etapem badania była **jakościowa i ilościowa analiza ram** karykatur politycznych poświęconych ukraińsko-rosyjskiemu konfliktowi zbrojnemu. Istnieją dwa podejścia do analizy ramowej karykatur politycznych: **dedukcyjne** i **indukcyjne**. Pierwsze z nich polega na wstępnym sformułowaniu ram bez zapoznania się z materiałem badawczym. Podejście indukcyjne obejmuje zapoznanie się i wstępną analizę próby, sformułowanie ram i określenie ich treści na podstawie analizowanego materiału. W badaniu połączono **oba podejścia**, ponieważ stosując wyłącznie podejście indukcyjne, można „zignorować” ramy, które zostały zidentyfikowane a priori. Dlatego po przeanalizowaniu materiału korpusu sformułowano pięć ram: „agresja”, „odpowiedzialność”, „konsekwencje ekonomiczne”, „gra”, „walka”.

Przyjrzyjmy się teraz rozkładowi ram w kategoriach, które zidentyfikowano w analizie treści przedstawionego korpusu. Karykatury z kategorii „Kontekst” zawierają ramki „odpowiedzialność” i „konsekwencje ekonomiczne”. Karykatury z tej kategorii zawierają również następujące kombinacje ram: „agresja + odpowiedzialność”, „odpowiedzialność + walka”, „odpowiedzialność + konsekwencje ekonomiczne”. Najczęściej występującą ramą w kategorii „Kontekst” jest „odpowiedzialność” (75%). Autorzy karykatur używając różnych środków wizualnych i werbalnych oraz technik humorystycznych, obarczają tą odpowiedzialnością: a) polityków w ogóle za globalne kryzysy i nową zimną wojnę; zniszczenie i śmierć; b) konkretnych polityków (Merkel, Schäuble) lub instytucje (UE) za rozwiązywanie kryzysu finansowego w Grecji, kryzysu uchodźczego w Niemczech i „kryzysu” na Ukrainie, które zbiegły się w czasie; c) zwykłych obywateli UE za ich obojętność wobec wydarzeń na Ukrainie, które odciągają ich od problemów domowych lub obowiązków domowych.

W kategorii „Konsekwencje” znajdują się ramki „odpowiedzialność” (18), „konsekwencje ekonomiczne” (13), „walka” (2), „agresja” (2), a także następujące kombinacje ramek: „agresja + odpowiedzialność” (10), „odpowiedzialność + konsekwencje ekonomiczne” (11), „odpowiedzialność + walka” (1). W kategorii „Konsekwencje” najczęstszą ramką jest również „odpowiedzialność” (31,6%). Karykaturzyści obarczają poszczególnych polityków (Obama, Merkel) lub instytucje (UE) odpowiedzialnością za nieskuteczność sankcji lub za nałożenie sankcji jako środka ochrony Europy i ukarania Rosji. Rzadziej pojawia się ramka „konsekwencje ekonomiczne” (22,8%), a także kombinacje ramek „odpowiedzialność + konsekwencje ekonomiczne” (19,3%) i „agresja + odpowiedzialność” (17,5%). Karykatury z tymi kombinacjami podkreślają odpowiedzialność UE lub USA za sankcje wobec Rosji jako sposób jej ukarania, jednocześnie podkreślając straty gospodarcze poniesione przez gospodarkę europejską i amerykańską.

Kategoria „Przebieg” zawiera ramki „odpowiedzialność” (137), „agresja” (8), „walka” (2) i „gra” (2). Karykatury w tej kategorii zawierają również kombinację ramek: „agresja + odpowiedzialność” (88). Warto zauważyć, że rozkład ramki „odpowiedzialność” różni się w poszczególnych podkategoriach kategorii „Przebieg”. Ramka ta jest najczęściej spotykana w podkategoriach „Krym” i „Mińsk” (33 i 51 rysunków). Rysownicy obarczają Putina i Rosję odpowiedzialnością za aneksję Krymu i nielegalne referendum, za agresywne zachowanie rosyjskiego prezydenta podczas szczytu w Mińsku oraz za nieskuteczność sankcji i porozumień mińskich.

W karykaturach z kategorii „Uczestnicy” najczęstszymi ramkami są kombinacje „agresja + odpowiedzialność” (44,2%) i „odpowiedzialność” (35,4%). Odsetek ramek „walka” (8,4%) oraz „agresja” (5,8%) i „gra” (4,4%) jest nieco niższy. Podsumowując **wyniki analizy ramowej** karykatur politycznych poświęconych rosyjsko-ukraińskiemu konfliktowi zbrojnemu, można wyciągnąć następujące wnioski:

- a. Ilościowy i jakościowy rozkład ram i ich kombinacji w karykaturach należących do różnych kategorii treści zależy bezpośrednio od podstawowych cech wydarzenia, kraju lub osoby przedstawionej w karykaturze.
- b. Ramy obecne w karykaturach są aktywowane poprzez interakcję werbalnych i niewerbalnych elementów i wraz z technikami humorystycznymi, zapewniają realizację komunikacyjnego celu karykatury i jej całościowe postrzeganie przez odbiorców.

W trakcie **analizy jakościowej** wywnioskowano, że: 1) połączenie analizy ramowej i multimodalnej analizy dyskursu umożliwiło prześledzenie interakcji kognitywnych i emocjonalnych aspektów karykatury politycznej; 2) elementy niewerbalne (wstawki lub chmury tekstowe) wchodzi w interakcję z metaforą wizualną, tworząc kontrast z elementem niewerbalnym, ośmieszając określone wydarzenie lub postać lub przywołując aluzje do określonych postaci lub wydarzeń historycznych; 3) zestaw określonych modusów, które aktualizują określoną technikę humorystyczną, zależy od istotnych cech wydarzenia, kraju lub osoby. Zestaw tych modusów jest inny dla każdego wydarzenia, ale najdokładniej oddaje jego istotę i nastawienie autora. Jednocześnie stwierdzono, że istnieją pewne różnice w relacjonowaniu rosyjsko-ukraińskiego konfliktu zbrojnego. Na przykład niemieckie karykatury przedstawiają ten konflikt jako geopolityczną walkę między USA i Rosją, amerykańskie karykatury przedstawiają UE i USA jako partnerów w walce o Ukrainę, a ukraińscy rysownicy interpretują ten konflikt jako walkę naszego kraju o wolność i przeciwko „rosyjskiemu światu”.

Oprócz komputerowej analizy treści, multimodalnej analizy dyskursu i analizy ramowej korpusu badawczego przeprowadzono **analizę jakościową** korelacji: 1) „typ karykatury – poziomy komunikacji”; 2) „typ karykatury – techniki humorystyczne”; 3) „typ karykatury – ramy”; 4) „poziomy komunikacji – techniki humorystyczne”; 5) „ramy – techniki humorystyczne”; 6) „typ karykatury – kategorie konfliktu”; 7) „ramy – kategorie konfliktu”; 8) „techniki humorystyczne – kategorie konfliktu”.

1. **Typ karykatury – poziomy komunikacji**

Analiza tej korelacji wykazała, że najczęstszym połączeniem jest karykatura z tekstem i wstawki (711), a także karykatura z tekstem i chmurkami tekstowymi (289). Te same poziomy komunikacji są często łączone z innymi typami – indywidualna karykatura (91), hybrydowa (95), grupowa (50) i bezosobowa (83). Rzadziej występują belki dolne i górne.

2. **Typ karykatury – techniki humorystyczne**

Analiza korelacji wykazała, że najczęstszymi technikami humorystycznymi w karykaturach z tekstem są „satyra” (205), „maskowanie” (184), „sprzeczność” (116), „parodia” (82) i „gra tekstu z obrazem” (68). Innymi słowy, element werbalny aktywuje humorystyczną technikę satyry lub współdziała z wizualną metaforą, tworząc kontrast z elementem niewerbalnym lub wraz z nim, zapewniając komiczny efekt karykatury. Technika „maskowanie” dominuje w karykaturach bez tekstu (69). Jeśli chodzi o łączne występowanie różnych technik humorystycznych w karykaturze, najczęstsze kombinacje to „maskowanie -satyra” (58), „sprzeczność-satyra” (75), „parodia-maskowanie” (34) i „parodia-satyra” (27).

3. **Typ karykatury – ramy**

Analiza tego wskaźnika wykazała, że w karykaturach z tekstem najczęściej występuje rama „odpowiedzialność” (214) i kombinacja ram „agresja + odpowiedzialność” (157). W karykaturach bez tekstu najczęściej występuje kombinacja ram „agresja + odpowiedzialność” (42) i „odpowiedzialność” (33). Ta kombinacja jest najczęstsza w karykaturach hybrydowych (97), podczas gdy rama „odpowiedzialność” dominuje w pozostałych typach. Ramy lub ich kombinacje są realizowane w karykaturach poprzez interakcję elementów werbalnych i niewerbalnych lub poprzez wizualną metaforę.

4. **Poziomy komunikacji – techniki humorystyczne**

Analiza tej korelacji pokazała, że najczęstsze kombinacje to „wstawka- maskowanie” (340), „wstawka-satyra” (324), „wstawka-sprzeczność” (178) i „wstawka-parodia” (116). Chmury tekstowe są najczęściej łączone z humorystycznymi technikami „satyry” (172) i „sprzeczności” (97). Elementy niewerbalne (wstawki lub chmury tekstu) wchodzi w interakcję z metaforą wizualną, tworząc kontrast z elementem niewerbalnym, ośmieszając określone wydarzenie lub postać lub przywołując aluzje do określonych postaci, wydarzeń lub artefaktów.

5. Ramy – techniki humorystyczne

Analiza tej korelacji wykazała, że najczęstsze są kombinacje ramy „agresja + odpowiedzialność” z humorystycznymi technikami „maskowanie” (104), „satyry” (71) i „sprzeczności” (66), a także rama „odpowiedzialność” z satyrą (118), maskowaniem (93), grą tekst-obraz (48), parodią i sprzecznością (47). Po przeanalizowaniu kombinacji ram i technik humorystycznych w naszej próbie możemy stwierdzić, że: 1) połączenie ram i multimodalnej analizy dyskursu umożliwiło prześledzenie interakcji kognitywnych i emocjonalnych aspektów karykatury oraz 2) ta sama rama może być łączona z różnymi technikami humorystycznymi.

6. Typ karykatury – kategorie konfliktu

Analiza tej korelacji wykazała, że we wszystkich kategoriach dominują karykatury z tekstem. Karykatury hybrydowe występują najczęściej w podkategorii „Aneksja Krymu” (kategoria „Przebieg” - 23/62) oraz w podkategorii „Sankcje” (kategoria „Konsekwencje” - 23/53), a także w podkategorii „Kraje” (25/46). Karykatury w tej kategorii przedstawiają zarówno konkretnych polityków, jak i symbole narodowe czy typowych przedstawicieli grup społecznych. Ten typ karykatury jest drugim najczęściej występującym w podkategorii „Osoby” (67/160). W kategorii „Uczestnicy” najczęściej występuje karykatura indywidualna (84/160). Większość karykatur zawiera wizerunki prezydenta Rosji. Ponadto indywidualne karykatury dominują w podkategoriach „Merkel i Hollande na Ukrainie” (19/26) i „MH 17” (14/26), które należą do kategorii „Przebieg”. Karykatury w tych podkategoriach, podkreślające osobistą rolę kanclerz Niemiec i prezydenta Francji jako mediatorów w rozwiązaniu konfliktu zbrojnego lub rolę Putina w katastrofie MH17, zawierały wizerunki tych postaci politycznych. Bezosobowe karykatury są najczęstsze w podkategorii „Mińsk” (27/86) w kategorii „Przebieg”, i w podkategorii „Aneksja Krymu” (17/62). Karykatury przedstawiające rozmowy pokojowe w Mińsku zawierają szeroką gamę symboli i metafor, które przekazują stosunek rysowników do tego wydarzenia.

7. Ramy – kategorie konfliktu

Najczęstsze kombinacje to następujące: „osoby - odpowiedzialność + agresja” (79), „osoby - odpowiedzialność” (60), „przebieg/aneksja Krymu - odpowiedzialność” (33), „przebieg/aneksja Krymu - odpowiedzialność + agresja” (27), „kurs/Mińsk - odpowiedzialność + agresja” (26), a także połączenie ram „odpowiedzialność” z podkategoriami „osoby” (60) i „Mińsk” (51) oraz „aneksja Krymu” (33). Oznacza to, że rysownicy przypisują osobistą odpowiedzialność konkretnym politykom (prezydentowi Putinowi za aneksję Krymu i agresywne zachowanie podczas negocjacji w Mińsku, kanclerz federalnej A. Merkel i prezydentowi USA B. Obamie) za zbyt łagodne sankcje antyrosyjskie i ich niezdolność do „powstrzymania” Putina w Mińsku.

8. Techniki humorystyczne – kategorie konfliktu

Analiza tej korelacji wykazała, że podkategoria „Osoby” jest najczęściej łączona z humorystycznymi technikami „maskowanie” (60), „satyra” (50) i „sprzeczność” (41). Te same kody są najczęstsze w podkategorii „Mińsk” / przebieg (odpowiednio 42, 37 i 22). Podkategoria „Aneksja Krymu” / przebieg jest najczęściej łączona z kodami „maskowanie” (34) i „satyra” (29). To samo dotyczy podkategorii „sankcje” (odpowiednio 33 i 24).

Zestaw konkretnych modusów (metafory i symbole, podpisy, wstawki), które aktualizują konkretną technikę humorystyczną, zależy od istotnych cech wydarzenia, kraju lub osoby. Zestaw ten jest inny dla każdego wydarzenia, ale najdokładniej oddaje jego istotę, a także stosunek rysownika do wydarzenia, a także do instytucji, krajów lub osób przedstawionych w karykaturach.

Podsumowując, warto zauważyć, że w procesie analizy korpusu badawczego stosowano metody ilościowe i jakościowe. Analiza została przeprowadzona na zdefiniowanych poziomach badań. Jednostkami analizy były karykatury polityczne poświęcone ukraińsko-rosyjskiemu konfliktowi zbrojnemu, pozyskane z wyspecjalizowanych galerii internetowych w USA, Niemczech i na Ukrainie. Kategorie komputerowej analizy treści, poziomy multimodalnej analizy dyskursu i ramy zostały zdefiniowane zgodnie z celem i założeniami badania i zostały dopracowane w trakcie analizy. Połączenie metod ilościowych i jakościowych, a także wykorzystanie oprogramowania MAXQDA Analytics Pro 2018 umożliwiło kompleksową analizę materiału badawczego, kwantyfikację wyników na każdym etapie analizy oraz zapewniło obiektywne i wiarygodne wyniki.

Część II

Opis aktywności naukowej (publikacje, stypendia i staże zagraniczne)

Oprócz monografii wymienionej w pierwszej części autoreferatu, opublikowałem 8 rozdziałów w monografiach zbiorowych oraz 26 artykułów w czasopiśmie naukowych (po uzyskaniu stopnia doktora).

Pierwsze publikacje po uzyskaniu stopnia doktora dotyczyły terminologii i zapożyczeń z języków obcych w języku ukraińskim i niemieckim:

1. Semotiuk, O. (2007). Термінознавство в епоху інформаційного суспільства: сучасний стан і перспективи. Науковий вісник ВДУ. - Луцьк, № 4- С.372-374
2. Semotiuk, O. (2007). Англо-американські запозичення у сучасній німецькій мові. Нова філологія. Збірник наукових праць. – Запоріжжя, - № 27.- С.255-257
3. Semotiuk, O. (2005). Термінологія та багатомовне інформаційне суспільство. Серія „Національна безпека української термінології”. Вип.13. — Львів, С. 31-34
4. Semotiuk, O. (2004). Anglo-amerikanische Entlehnungen im modernen Deutsch und ihre Übersetzung ins Deutsche. *Збірник праць 7 конференції Спілки викладачів німецької мови і германістів Словаччини*. Банска-Бистрица (1-4 вересня 2004 р.). С.462-465.
5. Semotiuk, O. (2004). Відображення процесів інтернаціоналізації в суспільно-політичній термінології національних мов. *Вісник НУ „Львівська політехніка”*. - № 503.- Львів. Вид-во НУ „Львівська політехніка”, С.141-143

Dalsze publikacje układają się w grupy tematyczne, ukazujące ewolucję i spójność moich zainteresowań naukowych. **Pierwsza grupa tematyczna** dotyczy dyskursu

politycznego (programy wyborcze, przemówienia polityczne i przemówienia inauguracyjne) oraz medialnego i metody ich analizy (w tym analiza treści).

1. Semotiuk, O. (2016). Media Communication and Media Linguistics: Current State and Development Prospects//*Proceedings of CADES International Conference on Education, Pedagogy and Humanities Research*. Science and Innovation Center Publishing House, St. Louis, Vol.1, p. 81-87.
2. Semotiuk, O. (2016). Berichterstattung ukrainischer und deutscher Presse über die russische Aggression in der Ukraine: vergleichende Analyse. *Kremenets comparative studies*, № 6 с.126-131.
3. Semotiuk, O. (2015). Аналіз дискурсу vs. контент-аналіз: методико-методологічні відмінності і подібності. *Збірник наукових праць «Людина. Комп'ютер. Комунікація»*, Львів, видавництво Львівської Політехніки,. С.79-82
4. Semotiuk, O. (2013). Концептуальна метафора як засіб реалізації когнітивної матриці «свій-чужий» в політичному дискурсі (на прикладі виступів А. Меркель). *Науковий вісник Східноєвропейського національного університету ім. Л.Українки.*, № 17, С. 98-101.
5. Semotiuk, O. (2013). Передвиборчі програми політичних партій України: комп'ютерний контент-аналіз. *Збірник наукових праць «Людина. Комп'ютер. Комунікація»*, Львів, видавництво Львівської Політехніки,. С.146-148
6. Semotiuk, O. (2011). Президентські вибори в Україні 2010: комп'ютерний контент-аналіз періодичних видань ФРН. *Мова і культура*. – К.:Видавничий дім Дмитра Бураго, . – Вип.14. – Т. VII (153). –С.223-228.
7. Semotiuk, O. (2011). Інавгураційні промови українських та німецьких президентів: контент-аналіз комунікативних стратегій. *Нова філологія. Збірник наукових праць*. – Запоріжжя,- № 44.- С.134-137
8. Semotiuk, O. (2010). Контент-аналіз як метод семантичної експертизи в судовій лінгвістиці. *Людина. Комп'ютер. Комунікація. Збірник наукових праць*. – Львів: Видавництво Національного університету «Львівська Політехніка», - С.165-168
9. Semotiuk, O. (2010). Комп'ютерний контент-аналіз аргументаційної бази політичних промов В. Черчилля і Й. Геббельса (1939-1945). *Нова філологія. Збірник наукових праць*. – Запоріжжя,- № 38.- С.95-100
10. Semotiuk, O. (2009). Політична комунікація як об'єкт політичної лінгвістики: міждисциплінарний аспект.– *Нова філологія. Збірник наукових праць*. – Запоріжжя, № 35- С.148-151
11. Semotiuk, O. (2009). Висвітлення українсько-російського газового конфлікту 2009 р. у німецькій пресі (комп'ютерний контент-аналіз публікацій). *Мова і культура*– К.:Видавничий дім Дмитра Бураго,- Вип.12. – Т.ІІІ (128). - С.217-222.
12. Semotiuk, O. (2008). Кількісні методи дослідження науки в структурі наукознавства: сучасний стан і перспективи. *Науковий вісник ВДУ.- Луцьк*, № 5.- С.537-540
13. Semotiuk, O. (2008). Порівняльний контент-аналіз передвиборчих програм українських та німецьких політичних партій. *Нова філологія. Збірник наукових праць*. – Запоріжжя,- № 32.- С.235-240
14. Semotiuk, O. (2007). Застосування контент-аналізу в дослідженнях преси як масового джерела. *Вісник Львівського університету. Серія журналістики*, Вип. 30. С.68-73

15. Semotiuk, O. (2004). Комп'ютерний контент-аналіз: основні завдання, сфери застосування, переваги і недоліки. *Вісник Львівського університету. Серія журналістики*, Вип. 25. С.397-401
16. Semotiuk, O. (2004). Контент-аналіз у світлі теорії комунікації Люманна і Шенона. *Мовні і концептуальні картини світу. Збірник наукових праць*. Вип. 11. Книга 2. Вид. дім Дмитра Бураго. — К. 2004.— С. 139-142.
- Semotiuk, O. (2001). Українське питання у німецькій пресі у першій чверті і наприкінці 20 століття: порівняльний аналіз. *Вісник Львівського університету. Серія журналістики* № 21, 2001. с.317-327

Udowodniam w nich następane tezy:

- ✓ Rola komunikacji politycznej we współczesnym świecie rośnie, a wraz z nią rośnie zainteresowanie rytualnymi tekstami politycznymi, w tym przemówieniami inauguracyjnymi przywódców państw i programami wyborczymi.
- ✓ Strategiczne podejście do analizy dyskursu politycznego opiera się na dwóch głównych typach strategii: semantycznej i psychologiczno-kontekstowej.
- ✓ Metoda komputerowej analizy treści jest coraz częściej stosowana w różnych dziedzinach nauki. Połączenie kilku rodzajów analizy treści w stosunku do tekstów politycznych (analiza częstotliwości leksemów, analiza częstotliwości kodów i analiza liczby leksemów w zakodowanych fragmentach) oraz wykorzystanie programów komputerowych w badaniu tekstów politycznych nie tylko ułatwia pracę badacza podczas przetwarzania tablic tekstowych, ale także znacząco przyczynia się do obiektywizacji wyników badania.

Drugą grupę tematyczną tworzą prace dotyczące typologii konfliktów zbrojnych (w tym rosyjsko-ukraińskiej wojny) oraz ich przedstawienia w dyskursie medialnym, a także publikacje na temat mediatyzacji i wojny hybrydowej.

1. Semotiuk, O. (2022). Russian-Ukrainian military conflict: terminological and discursive dimensions. *Visnyk of the Lviv University. Journalism Series*, 51, 96–105.
2. Semotiuk, O. (2021). "War", "armed conflict", "hybrid war in media: interrelation of concepts. *GeoPolitica. Revista de Geografie Politică, Geopolitică și Geostrategie*, 87-88 (2), 152-156
3. Semotiuk, O. (2017). Політичний медіадискурс і медіатизація політики як базові концепти політичної комунікативістики. *Науковий вісник Східноєвропейського університету ім. Лесі Українки*, №3 (352). С.276-281.
4. Semotiuk, O. (2017). Медіатизація як соціокультурний феномен: концептуально-термінологічні аспекти (зіставний аналіз). *Кременецькі компаративні студії*, випуск VII. Том 2, с.72-80.

Udowodniam w nich następane tezy:

- ✓ Pomimo całej różnorodności podejść dyscyplinarnych, istnieje konsensus co do kluczowej roli mediów w procesie zrozumienia zjawiska „konfliktu zbrojnego”. Wynika to z rozwoju globalnej komunikacji i technologii informacyjnych.
- ✓ Mediatyzacji jako nowej rzeczywistości politycznej i jako procesowi społecznemu, towarzyszy pojawienie się i rozwój nowych hybrydowych i form komunikacji.

- ✓ Współczesne konflikty zbrojne coraz częściej przybierają formy hybrydowe. Jest to skoordynowane wykorzystanie środków dyplomatycznych, wojskowych, humanitarnych, ekonomicznych, technologicznych i informacyjnych do osiągnięcia celów militarnych. Język, informacja, kultura i idee oraz technologie manipulacyjne stają się bronią, a dyskurs medialny jest konfrontacją różnych interpretacji.

Treścią trzeciej grupy tematycznej jest rola humoru w konfliktach militarnych (w szczególności pełnowymiarowa agresja Rosji na Ukrainę) i politycznych (kampanie wyborcze) oraz teoretyczne aspekty karykatur i memów jako gatunków humoru politycznego.

1. Semotiuk, O. (2023). Superhero contra butcher: Zelensky and Putin in political cartoons on Russian aggression. *Visual Communication*, 0(0).
2. Semotiuk, O. (2023). Laughing at political opponents: Poroshenko's vs. Zelensky's supporters in memes. *European Journal of Humour Research*, 11 (2), 37-48.
3. Semotiuk, O. (2022). Making fun of power: political cartoons and memes about President Zelensky (quantitative and qualitative analysis). *European Journal of Humour Research*, 10 (4), 82-98.
4. Semotiuk, O. (2021). Wer bin ich: Strategie oder Zufall? Medienlinguistische Analyse von Karikaturen und Memes über den Präsidenten Zelensky. In: D. Kaczmarek & M. Michon (Eds.), *Texte und Medien. Linguistische Zugänge zu Textmanifestationen in medialen Spielräumen*. (pp. 143-164). Peter Lang.
5. Semotiuk, O. (2021). Internationale Konflikte in der politischen Karikatur: medienlinguistische Analyse von Karikaturen zum russisch-ukrainischen Militärkonflikt. In: J. Bateman & A. Kapuscinska (Eds.), *Sprache und Bild in der öffentlichen Kommunikation*, (pp. 259-281).
6. Semotiuk, O. (2020). Ukrainisch-russischer Militärkonflikt in amerikanischer, deutscher und ukrainischer Karikatur: medienlinguistische Analyse. In: M. Cieszkowski & J. Pociask (Eds.). *Text- und Diskurswelten in der massenmedialen Kommunikation*. (pp.259-281). Peter Lang.
7. Semotiuk, O. (2015). Політична карикатура: функції, типологія, інтерпретація (комп'ютерний контент-аналіз політичних карикатур США, ФРН та України. *Дані текстових корпусів лінгвістичних дослідженнях: монографія*/В. А. Широков, І.В. Шевченко, А.П. Загнітко та ін.; за ред. О.П. Левченко. - Львів: Вид-во Львівської Політехніки, 2015.- с 145-158.

Główne tezy tych publikacji są następujące:

- ✓ Każdy konflikt zbrojny czy polityczny ma wymiar dyskursywny/kulturowy. Ostatnio uwaga badaczy konfliktów przeniosła się z „klasycznych” tematów na „miękką”: kultura, tożsamość, wartości.
- ✓ Ta zmiana została ułatwiona przez „zwrot kulturowy” i konstruktywistyczne podejście do konfliktu i bezpieczeństwa. Kultura tworzy pewne „tło znaczeń”, podkreślając znaczenie niektórych i bagatelizując inne wydarzenia, tym samym znacząco wpływając na sferę polityczną.
- ✓ Humor, zwłaszcza humor polityczny, jest ważnym elementem współczesnej kultury. W czasach wojny staje się bronią, atakuje wroga czy oponenta, chroni wartości, wspiera identyczność i wyróżnia strony konfliktu (my – oni).

- ✓ Karykatury i memy jako teksty multimodalne można zdefiniować poprzez: a) cele; b) ramy odniesienia; c) środki.
- ✓ Główne uznane cechy transdyscyplinarne to: aktualność, krytycyzm, stronniczość, alienacja, postawa satyryczna.
- ✓ Analizę humoru politycznego można przeprowadzić używając modelu z następującymi elementami: cel (osoba i/lub instytucja), fokus (aspekt rzeczywistości politycznej/działania) i prezentacja.

Stypendia i staże zagraniczne

przed uzyskaniem stopnia doktora

Pierwszy wyjazd na stypendium Austriackiego Towarzystwa Literackiego do Wiednia miał miejsce na przełomie września i października 1994 roku. W tym okresie zapoznałem się ze zbiorami Biblioteki Narodowej Austrii i Austriackiego Towarzystwa Literackiego oraz rozpocząłem zbieranie materiałów do swojej rozprawy doktorskiej. Ponadto przedstawiłem wyniki swoich badań na temat prasy ukraińskiej w Austrii, która ukazywała się w języku niemieckim na początku XX wieku.

Drugi wyjazd stypendialny do Wiednia odbyłem w okresie styczeń – luty 1995 roku – tym razem w Österreichisches Ost- und Südosteuropa Institut (Austriackim Instytucie Europy Wschodniej i Południowo-Wschodniej). W trakcie tego stypendium pracowałem w Bibliotece Narodowej Austrii i ukończyłem zbieranie materiałów do pracy doktorskiej. Przygotowałem wstępną wersję rozdziału 1 rozprawy doktorskiej i zaprezentowałem tekst na seminarium naukowym Austriackiego Instytutu Europy Wschodniej i Południowo-Wschodniej.

po uzyskaniu stopnia doktora

Od 8 stycznia do 8 kwietnia 2018 roku odbyłem staż badawczy w Leibnitz-Institut für Ost- und Südosteuropaforschung (Regensburg, Niemcy), gdzie odbywałem stypendium Fundacji Konrada Adenauera. W tym czasie prowadziłem zbieranie materiałów do monografii w Bibliotece Instytutu i Bibliotece Uniwersytetu Regensburg. Przygotowałem wstępną wersję manuskryptu monografii. Występowałem na dwóch seminariach akademickich organizowanych przez Instytut, w trakcie których zaprezentowano referaty o różnicach i podobieństwach między ukraińskimi i niemieckimi karykaturami dotyczącymi wojny rosyjsko-ukraińskiej oraz o humorze jako broni w czasach wojny. W trakcie tych staży nawiązałem kontakty naukowe, które pozwoliły mi na dalszy rozwój kariery naukowej, co znajduje odzwierciedlenie zwłaszcza w prowadzonych przeze mnie projektach grantowych.

Projekty grantowe

W wyniku moich rozwijających się zainteresowań rolą humoru politycznego w konfliktach zbrojnych i metodologią badań tego zjawiska, przygotowałem i uzyskałem grant POLONEZ BIS 2 z Narodowego Centrum Nauki. Tytuł projektu: „ŚMIECH PODCZAS WOJNY: ROSYJSKA AGRESJA W UKRAINIE W KARYKATURACH POLITYCZNYCH I

MEMACH" (Nr 2022/45/P/HS2/02536; czas trwania projektu: 1.04.2023- 31.03.2025). Celem projektu jest zbadanie dyskursywnego wymiaru rosyjsko-ukraińskiego konfliktu zbrojnego, który rozpoczął się w 2014 r. i eskalował 24.02.2022 r. po pełnoskalowej inwazji Rosji na Ukrainę. Jednym ze sposobów realizacji tego wymiaru jest humor polityczny jako forma dyskursu politycznego. Projekt ma na celu analizę wdrażania i ewolucji dyskursywnego wymiaru ukraińsko-rosyjskiego konfliktu zbrojnego w humorze politycznym (karykatury i memy), biorąc pod uwagę parametry celu, ukierunkowania, akceptowalności społecznej, prezentacji i kontekstu. Jako studium przypadku zdefiniowano konceptualne zmiany zarówno w „fizycznym”, jak i dyskursywnym wymiarze rosyjsko-ukraińskiego konfliktu zbrojnego, w szczególności: a) gwałtowny wzrost globalnego zainteresowania Ukrainą po 24.02.2022 r.; b) stopniowe zmiany w podejściu światowych przywódców do wojny rosyjsko-ukraińskiej, spowodowane presją publiczną i wysiłkami dyplomatycznymi Ukrainy; c) transformacja Putina w globalnego pariasa; d) ewolucja podejścia prezydenta Zelenskigo do sposobów rozwiązania konfliktu przed i po 24.02.2024 r. Razem z zespołem badawczym zamierzamy przeanalizować współzależność „fizycznego” i dyskursywnego wymiaru ukraińsko-rosyjskiego konfliktu zbrojnego, ze szczególnym uwzględnieniem podobieństw i różnic w przedstawianiu konfliktu („obraz własny” i „obraz zewnętrzny” przebiegu konfliktu, uczestników konfliktu, konsekwencji konfliktu) w karykaturach politycznych i memach. W projekcie zaproponowano kontrastywną analizę dyskursywnego wymiaru wojny rosyjsko-ukraińskiej i jej refleksji w politycznym humorze. Projekt opiera się na istotnej korelacji rzeczywistych i dyskursywnych wymiarów konfliktu (międzynarodowa pomoc wojskowo-polityczna dla Ukrainy i odzwierciedlenie tego wsparcia w krajowym i międzynarodowym humorze politycznym). Korelacja ta jest zdeterminowana faktem, że humor polityczny w wojnie rosyjsko-ukraińskiej działa w dwóch rejestrach: po pierwsze, wspiera Ukrainę (na poziomie międzynarodowym), a po drugie, jako zaproszenie do zagranicznej publiczności do dostrzeżenia słuszności sprawy ukraińskiej (poziom krajowy). Realizacja projektu przyczyni się do: a) poszerzenia obszaru badawczego slawistyki o aspekty międzykulturowe; b) wzbogacenia zestawu narzędzi metodologicznych lingwistyki mediów; c) wprowadzenia do użytku naukowego nowoczesnych podejść, które są częściowo nieznane wśród ukraińskich badaczy. Projekt ten wyjaśni, w jaki sposób Lingwistyka Mediów może być powiązana z innymi dyscyplinami (antropologia społeczna, studia nad dyskursem i humorem, komunikacja polityczna) i zidentyfikować wartość dodaną, jaką wnosi do tych dyscyplin. Interdyscyplinarny charakter badań pozwoli na wykorzystanie wyników badań w pokrewnych dziedzinach nauki.

Inna działalność

Oprócz udziału w konferencjach naukowych, których szczegółowy spis przedstawiłem w punkcie 3 „Wykazu...”, jestem również zapraszany jako prelegent przez polskie i zagraniczne instytucje naukowe i społeczne. Swoje badania prezentowałem m.in. w Zentrum für Osteuropa und internationale Studien (Niemcy), Gdańskim Oddziale Związku Ukraińców w Polsce, Ukraińskim Domu w Warszawie. W dniu 14.05.2024 r. byłem prelegentem na seminarium w ramach cyklu „Ukraińskie wtorki”, który jest organizowany w Instytucie Slawistyki Polskiej Akademii Nauk. Wygłosiłem wówczas

referat: *Ideologia vs. quasi ideologia: „rasyzm” i „ukrofasyzm” w globalnych, ukraińskich i rosyjskich karykaturach politycznych i memach*. Ponadto brałem udział w zebraniu naukowym Zakładu Językoznawstwa IS PAN 28.02.2024 r. z prezentacją *Humor jako broń: karykatury polityczne w wojnie rosyjsko-ukraińskiej* (w języku angielskim). Z kolei 22.05.2024 wystąpił z referatem *Teoria transtekstualności i karykatura polityczna: kontekst krajowy i globalny* (w języku polskim). Od 2018 roku jestem profesjonalnym trenerem MAXQDA (program do komputerowej analizy treści). 6 listopada i 13 listopada przeprowadziłem 2 szkolenia dla pracowników IS PAN w języku angielskim *MAXQDA 2022: Getting started. New features* oraz *Literature Reviews with MAXQDA 2022: work phases*.

.....
(podpis wnioskodawcy)